

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
FRANSIZ DİLİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ FRANSIZ DİLİ EĞİTİMİ ANABİLİM
DALI ÖĞRENCİLERİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME
EĞİLİMLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

ELİF HAS

ANKARA, 2012

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
FRANSIZ DİLİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ FRANSIZ DİLİ EĞİTİMİ ANABİLİM
DALI ÖĞRENCİLERİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME
EĞİLİMLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

Hazırlayan

ELİF HAS

Danışman

PROF.DR. ESMA İNCE

ANKARA, 2012

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne

Elif Has'ın 'Gazi Üniversitesi Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı ğrencilerinin Eleştirel D¼ř¼nme Becerileri zerine Bir alışma' başlıklı tezi ..... tarihinde j¼rimiz tarafından Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı Y¼ksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

ye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Esmā İNCE

.....

ye: Prof. Dr. Ayşe DEMİRBOLAT

.....

ye: Yrd. Doç. Dr. Bahattin SAV

.....

ye: .....

.....

ye: .....

.....

ÖNSÖZ

Bireylere eleştirel düşünmeyi kazandırmada en büyük görev öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenlerin bu bireyleri yetiştirebilmeleri için bu konu hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bu nedenle üniversitelerin öğretmenlik mesleği programlarında okuyan öğrencilere eleştirel düşünme ile ilgili dersler verilmelidir.

Bu çalışma Gazi Üniversitesi, Fransız Dili Eğitimi ABD'nda öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin ne durumda olduğu, öğrencilerin bu konu hakkındaki düşüncelerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulguların geleceğin öğretmenlerine eleştirel düşünmeyi kazandırmaya yönelik uygulamalarda katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Öncelikle araştırmanın her safhasında sabrını ve ilgisini esirgemeyen, görüş ve önerileriyle beni yönlendiren tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Esmâ İnce'ye teşekkürü borç bilirim.

Bu konuyu seçmemde etkisi olan, çalışmam sırasında görüşlerinden yararlandığım, kaynakların taranmasında ve sağlanmasındaki yardımlarından dolayı Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi Dr. Kemal Sinan Özmen'e şükranlarımı sunarım.

Ayrıca görüşme formunu içtenlikle cevaplayan Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Fransız Dili Eğitim ABD öğrencilerine teşekkür ederim.

Elif HAS

ÖZET

GAZİ ÜNİVERSİTESİ FRANSIZ DİLİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI ÖĞRENCİLERİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Has, Elif
Yüksek Lisans, Fransız Dili Eğitimi ABD
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Esmâ İNCE
Haziran, 2012

Bu araştırmanın amacı Gazi Üniversitesi, Fransız Dili Eğitimi ABD öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri tespit etmektir. Araştırma Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 50 Fransız Dili Eğitimi ABD öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilere 3 bölümden oluşan bir görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formunun 1. Bölümü kişisel bilgiler ile ilgilidir. 2. bölüm eleştirel düşünme eğilimlerini ölçen 20 önermeden oluşmaktadır. 3. bölümü ise öğrencilerin Fransız Dili Eğitimi ABD' da eleştirel düşünme becerilerini etkili bir şekilde geliştirmek ve öğretmek için neler yapılmalı konusunda görüşlerini paylaşmaları için bir öneriler bölümü şeklindedir.

Öğrencilerin tutarsız cevapları nedeniyle, eleştirel düşünme eğilimlerinin düzeyleri konusunda kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu beceriye sahip olma durumlarının cinsiyet, sınıf ve mezun oldukları okul değişkenlerine göre bir farklılık göstermediği saptanmıştır.

Araştırmanın verilerinin analizinde formlar tek tek incelenmiş ve sözel olarak sunulup yorumlanmıştır.

RESUME

UNE ETUDE SUR LES TENDANCES DE PENSEE CRITIQUE DES ETUDIANTS DANS LE DEPARTEMENT DE L'ENSEIGNEMENT DU FRANÇAIS LANGUE ETRANGERE (FLE) DE L'UNIVERSITE GAZI

HAS, Elif

Thèse de Maitrise, Département de l'Enseignement du français

Directrice: Professeur Dr. Esma İNCE

Juin, 2012

Dans cette étude, on a évalué les tendances pour la pensée critique des étudiants du FLE de L' Université Gazi. La recherche est menée sur 50 étudiants du Département de L'Enseignement du FLE de L' Université Gazi. On a appliqué un questionnaire de 3 parties à la population de cette recherche. Il y a les informations personnelles dans la première section. La deuxième section existe 20 propositions sur les tendances de pensée critique. L' objectif de la troisième section, dernière section, est d'exposer les idées des étudiants sur ce qu'on peut faire pour développer et enseigner efficacement les compétences de pensée critique dans ce département.

Par suite des réponses incohérentes des étudiants, on n'a pas pu parvenir à un certain résultat sur le niveau de leurs tendances de pensée critique. Ces niveaux ne diffèrent pas de manière distinctive d'après le sex, la classe actuelle, le lycée terminé.

L'analyse des données de recherche est réalisée en utilisant les tableaux.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
RESUME.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii

BÖLÜM I: GİRİŞ

GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Önemi	2
1.3. Problem Durumu	2
1.4. Tanımlar	3
1.5. Sınırlılıklar	3
1.6. Varsayımlar	3

BÖLÜM II: ELEŞTİREL DÜŞÜNME İLE İLGİLİ YAPILAN

ARAŞTIRMALAR.....	4
--------------------------	----------

BÖLÜM III: ELEŞTİREL DÜŞÜNME

3.1. Eleştirel Düşünme Nedir?	6
3.2. Eleştirel Düşünmenin Özellikleri	8
3.3. Eleştirel Düşünce Becerisine Sahip Olan Bireyin Özellikleri.....	8
3.4. Eleştirel Düşünme Eğilimleri	9
3.5. Eleştirel Düşünmenin Ölçülmesi	10
3.5.1. Eleştirel Düşünme Ölçme Araçları	10
3.6. Eleştirel Düşünmeyi Etkileyen Unsurlar.....	13
3.7. Eğitimde Eleştirel Düşünme	14
3.8. Eleştirel Düşünmenin Öğretiminde Öğretmenin Rolü	16
3.9. Eleştirel Düşünmeyi Gerekli Kılan Nedenler	17

3.10. Eleştirel Düşünmeyi Geliştirmeye Yönelik Yöntem ve Teknikler	17
3.10.1. Problem Çözme Tekniği	17
3.10.2. Örnek Olay İnceleme Yöntemi	17
3.10.3. Tartışma Tekniği	18
3.10.4. Beyin Fırtınası	18
3.10.5. Drama ve Rol Yapma Tekniği	19

BÖLÜM IV: YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli	21
4.2. Çalışma Grubu	21
4.3. Verilerin Toplanması	21
4.4. İçerik Analizi	22

BÖLÜM V: BULGULAR ve YORUMLAR

5.1. Görüşme Formunun I. Bölümü	23
5.2. Görüşme Formunun II. Bölümü	24
5.3. Görüşme Formunun III. Bölümü	36

BÖLÜM VI: SONUÇLAR ve ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar	38
6.2. Öneriler	39

KAYNAKÇA	40
-----------------------	----

EKLER	43
--------------------	----

Ek 1: Öğretmen Adaylarına Uygulanan Anket	43
--	----

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	23
Tablo 2: Katılımcıların Sınıflara Göre Dağılımı	24
Tablo 3: Katılımcıların Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Dağılımı	24
Tablo 4: II. Bölümün Cevaplarının Dağılımı.....	25
Tablo 5: 1. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	26
Tablo 6: 2. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	26
Tablo 7: 3. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	27
Tablo 8: 4. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	27
Tablo 9: 5. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	28
Tablo 10: 6. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	28
Tablo 11: 7. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	29
Tablo 12: 8. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	29
Tablo 13: 9. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	30
Tablo 14: 10. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	30
Tablo 15: 11. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	31
Tablo 16: 12. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	31
Tablo 17: 13. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	32
Tablo 18: 14. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	32
Tablo 19: 15. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	33
Tablo 20: 16. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	33
Tablo 21: 17. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	34
Tablo 22: 18. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	34
Tablo 23: 19. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	35
Tablo 24: 20. Önermenin Cevaplarının Dağılımı	35

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Dünya önemli bir değişim sürecinden geçmektedir. Ekonomi, siyaset, devlet yönetimi, manevi değerler, inançlar, sanat, teknoloji, bilim gibi birçok alanda bu değişimden payını almaktadır. Bilgi çağı olarak nitelendirdiğimiz XXI. yüzyılda meydana gelen baş döndürücü gelişmelerden en çok etkilenen alanlardan biri de kuşkusuz eğitimidir.

XXI. yüzyılın küreselleşen dünyasına ayak uydurmak isteyen toplumdaki bireyin düşünme, sorgulama, yargılama, inceleme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimci ve yaratıcı olma, problem çözme, bilimsel araştırmalar yapabilme, eleştirel düşünme gibi özelliklere sahip olması bir zorunluluktur. Bu özelliklerin bireylere kazandırılmasında okullar elbette öncü olmak durumundadırlar. (<http://iogm.meb.gov.tr> , İlköğretim Programları: 2005).

XXI. yüzyılın yaşam biçiminin teknolojik gelişmelere bağlı olması sonucunda, modern toplumlarda meydana gelen hızlı ve karmaşık değişikliklere cevap vermede eleştirel düşünme önemli bir rol üstlenmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacı ve önemi, problem durumu, tanımlar, varsayımlar, sınırlılıklar ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı:

Bu çalışmanın amacı Gazi Üniversitesi, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı'nda okuyan, geleceğin öğretmenleri olan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini tespit etmektir. Eleştirel düşünmenin özellikle öğretmenler tarafından özümsenmiş olması yetiştirecekleri nesiller açısından önemlidir. nk eleştirel düşünmeye sahip olan bireylerin günümüz gereksinimlerini karşılamada daha yeterli oldukları gözlenmektedir.

Bu çalışmada eleştirel düşünmenin eğitim sistemindeki ve özellikle ğretmen eğitimindeki önemine dikkat çekmesi umulmaktadır.

1.2. Araştırmanın nemi:

İçinde bulunulan zaman diliminde meydana gelen hızlı değişmeler insanların karar vermelerini gerektirecek durumların artmasına neden olmaktadır. Doğru karar verebilmek, durumları yorumlayabilmek, durumların neden-sonuç ilişkilerini kurabilmek ve sorgulayabilmek için eleştirel düşünebilme gerekmektedir.

Eleştirel düşünme, ülkemizde 2004 ve 2005 yıllarında yenilenen ğretim programlarının tümünde kazandırılması hedeflenen ortak temel becerilerden biridir. Son yıllarda nitelikli bireylere atfedilen özellikler eleştirel düşünme becerilerinin eğitimdeki önemini vurgular niteliktedir. Bu alışma eleştirel düşünmenin Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı bağlamında ele alınması açısından önemli bulunmaktadır.

1.3. Problem Durumu:

Gazi Üniversitesi, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı'nda okuyan öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri ve eğilimleri hangi düzeydedir? Geleceğin ğretmenleri eleştirel düşünme becerileri hakkında ne bilmektedir?

1.4. Sınırlılıklar:

Bu araştırma 2010–2011 eğitim-öğretim yılı güz döneminde ve Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı 1., 2., 3. ve 4. sınıflarda öğrenim gören toplam 50 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Varsayımlar:

Bu çalışmada eleştirel düşünme eğilimleri ile ilgili olan görüşme formu öğrenciler tarafından samimiyetle cevaplandırıldığı varsayılmaktadır. .

1.6. Tanımlar:

Düşünme genel olarak; düşünmek durumu, duyum ve izlenimlerden, tasarımlardan ayrı olarak, aklın bağımsız ve kendine özgü durumu, karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisidir. (TDK, 1998, www.tdk.gov.tr)

Eleştirel düşünme ‘ kendi düşünce sürecimizin bilincinde olarak, başkalarının düşünce süreçlerini göz önünde tutarak, öğrendiklerimizi uygulayarak kendimizi ve çevremizde yer alan olayları anlayabilmeyi amaç edinen etken ve düzenli bir zihinsel süreçtir’(Cüceloğlu,1994,s:216-217).

BÖLÜM II

ELEŞTİREL DÜŞÜNME İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma konusuyla doğrudan ya da dolaylı, Türkiye’de ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir:

Karadeniz (2006) ‘Liselerde Eleştirel Düşünme Eğitimi’ isimli yüksek lisans tezinde, öğretmen tutumlarının öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisini ortaya koymaya ve eleştirel düşünme eğitiminin liselerde nasıl gerçekleştirileceğine üzerine yeni önerilerde bulunmayı amaçlamıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin eleştirel düşünmeye sıcak bakmalarına karşın, eleştirel düşünmenin önündeki engelin öğretim programı olduğu düşüncesi çıkmıştır. Kadın öğretmenlerin eleştirel düşünmeye daha çok katkı yapmaya çalıştıkları ortaya çıkmıştır.

Feuerstein (2006) hizmet öncesi öğretmenlerinin medya konusundaki eleştirel düşünme becerilerinin neler olduğu, hazırlanan eğitim programının öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirme düzeyleri, öğrencilerin tutum ve özelliklerine etkisinin ne olduğu konusunda İsrail’de öğretmen yetiştiren iki okulda araştırma yapmıştır. Bütün öğrenciler programın sonunda eleştirel özellikler göstermiştir. Öğrenciler haberlere karşı daha eleştirel ve şüpheli yaklaşmaya başlamışlardır.

Daud ve Husin (2004) ikinci dil öğrenen İngilizce yeterlilik sınıflarında yazınsal metinlerin çözümlenmesinde bilgisayar kullanımının öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Sonuç olarak; araştırmacılar, öğrencilerin dil öğreniminde bilgisayar programlarından yararlanmasının eleştirel düşünme becerilerine olumlu etkiler yaptığını, bu nedenle dil öğretiminde bilgisayarlardan yararlanılmasının önemli olduğunu vurgulamaktadırlar.

Kürüm (2002) öğretmen adaylarının eleştirel düşünme gücünü ölçmek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının orta düzeyde bir eleştirel düşünme gücüne sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca cinsiyetin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme gücü üzerinde belirleyici bir etmen olmadığı, yaşı küçük olan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme gücünün yaşı büyük olan

öğretmen adaylarından yüksek olduğu, Anadolu Lisesini bitirmiş olan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme gücünün diğer liseleri bitirmiş olan öğretmen adaylarından yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Üniversiteye yüksek puanla giren öğretmen adaylarının düşük puanla giren öğretmen adaylarından daha yüksek eleştirel düşünme becerilerine sahip oldukları, üniversiteye sayısal puanla giren öğretmen adaylarının eleştirel düşünme gücünün diğer puan türleriyle giren öğretmen adaylarından yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Gadzella, Masten ve Huang (1999) Afrika kökenli Amerikalı ve Kafkasyalı öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri ve öğrenme süreçlerini ele aldıkları araştırmalarında, temel konu bütün öğrencilerin eleştirel düşünme becerisini öğrenip öğrenemeyecekleri, eleştirel düşünme öğretiminden öğrencilerin bir kazançlarının olup olmayacağı ve öğrenme tarzlarına etkisini bulmaktır. Sonuçlara göre Kafkasyalı öğrenciler eleştirel düşünmede, Afrika kökenli Amerikalılara göre daha çok başarı göstermişlerdir. Bu hem ölçeğin tamamında hem de alt bölümlerde aynen söz konusudur. Öğrenme süreçleri bakımından fark yoktur. Araştırmacılar bunu, öğrencinin öğrenme stratejilerini kendisinin geliştirmesinde ve etkili olarak kullanmasında bulmaktadır.

Akbıyık (2002) yaptığı bir çalışmada yüksek eleştirel düşünme eğilimlerine sahip öğrencilerle düşük eleştirel düşünme eğilimlerine sahip öğrenciler arasında akademik başarı farkının olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, yüksek eleştirel düşünme eğilimlerine sahip grubun genel akademik başarısı düşük eleştirel düşünme eğilimlerine sahip grubun genel akademik başarısından daha yüksektir.

Dirimeşe (2006), 'Hemşirelerin ve Öğrenci Hemşirelerin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi' isimli bir yüksek lisans çalışması yapmıştır. Araştırmada öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimi toplam puanı, açık fikirlilik, doğruyu arama, sistematiklik, meraklılık alt ölçek puanlarının ortalamaları hemşirelik yapanlardan yüksek çıkmıştır. Yaş açısından fark bulunmazken, bilimsel etkinliklere katılmanın olumlu bir etki yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

ELEŞTİREL DÜŞÜNME

Çalışmanın bu bölümü önemi gün geçtikçe artan, üst düzey düşünme becerilerinden olan eleştirel düşünme ile ilgilidir.

3.1. Eleştirel Düşünme Nedir?

Bir problemin çözümünü ezberlemek o problemin kolayca çözülmesini sağlayabilir. Ama insan eleştirel düşünme becerisini geliştirirse birçok yeni problemin çözümü için kendi araçlarına sahip olur. Eleştirel düşünme, düşünceleri düzenli bir şekilde değerlendirilmesini sağlayan birçok düşünsel beceri ve etkinlik içerir. Sorunları ve zayıflıkları kabul ederek, düşüncesini eleştirebilme yetisine sahip olan bir bireyin düşünce alanı genişler ve böylelikle yanlış fikirlere daha rahat karşı çıkabilir. Eleştirel düşünme karşılaşılan bir durumu ya da düşünceyi belli bir ölçüde değerlendirmektir. Eleştirel düşünmeye başlanıldığı zaman, benimsenen inançlar artık değişmez değildir. Aksine fikir değiştirmenin en doğru davranış olduğunun bilincine varılır.

Düşünme türleri içerisinde tanım kargaşası en çok yaşanan alanların başında eleştirel düşünmenin geldiği söylenebilir. İlgili literatür incelendiğinde, pek çok bilim adamının eleştirel düşünmeyi farklı şekillerde tanımladıkları görülmektedir. Bu aşamada eleştirel düşünme ile ilgili tanım ve açıklamaların birkaçına yer vermekte yarar vardır.

Eleştirel düşünme, nesnel ve üretici bir akıl yürütme biçimidir. Bu akıl yürütme biçimi, günlük yaşamda, işyerinde, okulda, kısaca insanın var olduğu her ortamda üretici amaçlar için gerekli görülürken, bireyin karmaşık zihinsel etkinliğini ortaya koyduğu bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Toplumda eleştirel düşünme becerileri gelişmiş bireylerin dogmalardan kurtulmuş, düşünce ve davranışlarına doğru yön veren, çağın gereklilikleri doğrultusunda ileriye yönelik toplumsal değişimleri tetikleyebilen, açık fikirli, nesnel ve yaratıcı bireyler olduğu belirtilmektedir (Rudinov ve Barry, 2004, s: 9- 33).

Eleştirel düşünme, düşünmenin en gelişmiş ve en ileri biçimidir. Çünkü eleştirel düşünme saplantısız, nesnel ve derinlemesine düşünme anlamına gelir. Eleştirel düşünme yoluyla nitelikliyi niteliksizden, doğruyu yanlıştan ayırt edebiliriz. Eleştirel düşünme başıboş bir düşünsel etkinlik değil, sorunların özüne inen, çeşitli açılardan irdeleyen, anlamaya çalışan, gerekirse karşı çıkabilen bir düşünce biçimidir. Eleştirel düşünmeyi zevkli kılan sadece bize tattırdığı özgürlük duygusu değil, aynı zamanda birşeyi yakalama, keşfetme heyecanıdır (<http://www.felsefeekibi.com>, 2002).

Paul eleştirel düşünmeyi, gözlem ve bilgiye dayanarak sonuçlara ulaşma olarak tanımlamıştır (1991, s: 326- 328).

Norris eleştirel düşünmeyi, öğrencilerin tüm bildiklerini bir konuya uygulayarak kendi düşünme becerilerini değerlendirip davranışlarını değiştirmeleri olarak tanımlamıştır (1985, s: 40–45).

Beyer “Eleştirel düşünme, bilginin doğruluğunun, kesinliğinin değerlendirilmesidir ve inançların, kanıtların ve bilgi iddialarının bir değeridir. Eleştirel düşünmeyi, bilgiyi toplama, değerlendirme ve etkili biçimde kullanma becerisi” olarak tanımlamıştır (1987, s: 32–33).

Cüceloğlu “*İyi Düşün Doğru Karar Ver*” adlı kitabında eleştirel düşünmeyi “kendi düşünce sürecimizin bilincinde olarak, başkalarının düşünce süreçlerini göz önünde tutarak, öğrendiklerimizi uygulayarak kendimizi ve çevremizde yer alan olayları anlayabilmeyi amaç edinen etken ve düzenli bir zihinsel süreç” olarak tanımlamıştır (1994,s:216–217).

3.2. Eleştirel Düşünmenin Özellikleri

Eleştirel düşünmenin özelliklerini Ennis (1985) şu şekilde sıralamıştır:

1. Tez ve soruların açık, anlaşılır ifadelerini arama,
2. Nedenleri araştırma,
3. Yeterli bilgiye sahip olmaya çalışma,
4. Güvenilir kaynakları kullanma ve atıfta bulunma,
5. Bütün durumları dikkate alma,
6. Ana noktayla ilgili düşüncesini koruma,
7. Asıl konuyu akılda tutabilme,
8. Farklı seçenekleri arama,
9. Açık görüşlü olma,
10. Karışık bir bütünün parçalarını düzenli bir biçimde ele alabilme,
11. Tüm eleştirel düşünme becerilerini kullanma,
12. Başkalarının duygularına, bilgi düzeylerine duyarlı olmadır.

3.3. Eleştirel Düşünme Becerisine Sahip Olan Bireyin Özellikleri

Son yıllarda literatür tarandığında, eleştirel düşünen bireylerin sahip olması gereken özelliklerle ilgili geniş, birçok çalışma yapıldığı görülmektedir.

Eleştirel düşünen bir bireyin özellikleri Ferret (1997)'e göre şu şekildedir:

1. Sürekli sorular sorar.
2. Kabul görmüş doğruları sürekli değerlendirir.
3. Meraklıdır.
4. Sorulara yönelik yeni çözümler bulmaya çalışır.
5. Düşünceleri çözümlerken çeşitli ölçütler kullanır.
6. Çeşitli görüş ve varsayımları inceler ve onları olgularla karşılaştırır.
7. Başkalarını dikkatlice dinler ve geribildirim verir.
8. Eleştirel düşünmenin yaşam boyu süren bir süreç olduğunu bilir.

9. Tüm verileri toplayıp inceledikten sonra yargılara ulaşır.
10. Görüşlerini desteklemek için sürekli kanıt arar.
11. İlgisiz ve doğru olmayan bilgileri kabul etmez.

Bireylerin eleştirel düşünme ile ilgili becerilerini Kökdemir (2003) ise şöyle sıralamıştır:

1. Kanıtlanmış gerçekler ve öne sürülmüş iddialar arasındaki farklılıkları yakalayabilme,
2. Elde edilen bilgilere ait kaynakların güvenilirliklerini sınama,
3. İlişkisiz bilgileri kanıtlardan ayıklayabilme,
4. Önyargı ve bilişsel hataların farkında olabilme,
5. Tutarsız yargıların farkına varabilme,
6. Etkili soru sorabilme,
7. Sözlü ve yazılı dili etkili kullanabilmedir.

Eleştirel düşünme becerilerini kazanmış bir birey birçok yönden diğer bireylerden farklı düşünür ve davranır. Yaşamı boyunca tecrübe ettiği her durumun ya da olayın nedenini anlamaya çalışır, bunun altında yatan gerçeklerin neler olabileceğini sorgular, okuduklarının ve duyduklarının gerçekliğini araştırır, karşılaştığı problemlere çözümler üretmeye gayret eder.

3.4. Eleştirel Düşünme Eğilimleri

Bireyin belli becerilere sahip olması bu becerileri göstermesi için yeterli değildir. Bireyin sahip olduğu tutum ve eğilimler bu becerileri gösterme de çok önemlidir. Bireyi iyi düşünülebilen bir birey yapan sahip olduğu bilişsel beceriler ya da yeteneklerden çok, araştırmaya, netliği aramaya, entelektüel risk almaya ve eleştirel düşünmeye olan eğilimidir (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006, s: 195).

Branch bireylerin eleştirel düşünme becerilerini kullandıklarını ortaya çıkaran yedi özelliğini ‘ meraklı olma, açık görüşlü olma, sistematik olma, çözümleyici olma, entelektüel olgunluk, öz güven sahibi olma ve doğruyu arama’ olarak sıralamıştır (Akt: Seferoğlu ve Akbıyık, 2006, s: 195).

Eleştirel düşünme becerileri ve eğilimleri birbirlerinden farklıdır, ancak birbirlerini tamamlayıcı özelliktedirler. Eleştirel düşünme sürecinin gerçekleşmesi için, bireyin hem eleştirel düşünmeye eğilimli olması hem de gerekli yeteneklere sahip olması gerekmektedir.

3.5.Eleştirel Düşünmenin Ölçülmesi

Eleştirel düşünmede en yoğun tartışma konularından biri de, eleştirel düşünme becerilerinin ölçülmesidir. Bugün için tüm dünyada eleştirel düşünme becerilerini ölçmede kullanılan veya kullanılacak yüksek düzeyde geçerliliğe ve güvenilirliğe sahip bir ölçme aracı olmadığı bilinmektedir.

Bu konu hakkında araştırmaları olan Ennis (1985) eleştirel düşünmeyi ölçmenin başlıca amaçlarını şu şekilde açıklamıştır:

1. Öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerini teşhis etmek,
2. Öğrencilere eleştirel düşünme düzeyleri hakkında dönüt vermek,
3. Öğrencileri daha iyi eleştirel düşünebilmeleri için motive etmek,
4. Öğretmenlerin eleştirel düşünme öğretimindeki çabalarının sonucu hakkında kendilerini aydınlatmak,
5. Eleştirel düşünmeyle ilgili konular ve sorular hakkında araştırma yapmak,
6. Öğrencinin bir eğitim programına katılıp katılmamasında karar vermeye yardımcı olmak,
7. Okul sorumlularına öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri hakkında bilgi vermektir.

3.5.1. Eleştirel Düşünme Ölçme Araçları:

Her ölçme aracı farklı özelliklere, uygulama esaslarına, hedeflenen sınıf düzeylerine, kişilere, puanlamalara ve değerlendirme biçimlerine sahiptir. Ennis (1985) bu ölçme araçlarını 3 başlık altında toplamıştır:

1. Eleştirel düşünmenin birden fazla yönünü ölçen ölçme araçları

2. Eleştirel düşünmenin sadece bir yönünü ele alan ölçme araçları
3. Belli alanlara yönelik ölçme araçları

Bu ölçme araçlarına ve özelliklerine aşağıda kısaca değinilmiştir:

1. Eleştirel Düşünmenin Birden Fazla Yönünü Kapsayan Genel Eleştirel Düşünme Testleri

The California Critical Thinking Skills Test, College Level (1990) : Facione tarafından geliştirilmiştir Yüksek öğrenim öğrencilerine yönelik olarak hazırlanmıştır, ileri düzeyde ve yetenekli öğrenciler için de kullanılmaktadır. Yorum yapma ve tahminleri çözümlenme, tümevarım, çoktan seçmeli sorular içermektedir.

The California Critical Thinking Dispositions Inventory (1992) : Facione geliştirmiştir. Eleştirel düşünme özelliklerini değerlendirmeye yönelik çoktan seçmeli bir ölçektir. Kişinin kendini, kimliğini belirtme zorunluluğu olmadan değerlendirmelerde kullanılabilir.

Critical Thinking (1996) : Ölçme aracını geliştirenlerin isimleri verilmemiştir, fakat Fisher'in, ölçme aracını geliştirmesinde önemli katkısı vardır. Ortaöğretim öğrencileri için hazırlanmıştır. İki aşamalıdır, birinci aşamada 15 maddelik çoktan seçmeli sorular yer almakta, önermelerin değerlendirilmesine yer verilmekte ve yarım saat sürmektedir. Diğer bölümde ise bir tartışmanın eleştirel değerlendirilmesine ve tartışmanın ilerletilmesine yer verilen yazılı bir bölümdür, süresi bir saattir.

Critical Thinking Interview (1998) : Hughes ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Üniversite öğrencilerine ve yetişkinlere yönelik olarak tasarlanmıştır. Yaklaşık yarım saat süren yüz yüze yapılan bir görüşmedir. Görüşmede kişilerin tercihleri konusunda konuşulur ve ortaya koydukları bilgi ve akıl yürütme biçimleriyle birlikte değerlendirilir. Açıklık, anlaşılabilirlik, güvenilirlik, kaynaklar, içerik, konuyla benzerlik, varsayımların tanımlanması, en iyi açıklama, tümdengelim, benzetimle akıl yürütme, genellemede izlenen benzer yollar ve akıl yürütmeleri üzerinde durulur.

Critical Thinking Test (1989) : ACT tarafından geliştirilmiş “College Assessment of Academic Proficiency Tests” serilerinden biridir. Üniversite ikinci sınıftaki öğrencilere yöneliktir, diğer düzeylerdeki öğrenciler için de kullanılabilir. Metinlere dayalı çoktan seçmeli bir yapısı vardır. Tahmin yapmayı, seçeneklere dikkat etme, varsayımları, sonuçları tanımlama gibi özellikleri ölçmeye yöneliktir.

ICAT Critical Thinking Essay Test (1996) : Sekiz ölçüte dayanmaktadır. Testi uygulayan kişinin seçtiği materyale öğrenciler yazılı olarak cevap verir. Verilen metnin ana konusunu, yorumları, zayıf yönlerini ve özeti yazması beklenir.

2. Eleştirel Düşünmenin Sadece Bir Yönünü Ele Alan Genel Eleştirel Düşünme Testleri:

Cornell Class Reasoning Test (1964) : Ennis, Gardiner, Morrow, Paulus ve Ringel tarafından geliştirilmiştir. 4.–14. sınıflara yönelik, çoktan seçmeli, tündengelim yöneliktir.

Cornell Conditional Reasoning Test (1964) : Ennis, Gardiner, Guzzetta, Morrow, Paulus ve Ringel tarafından geliştirilmiştir. 4.–14. sınıflara yönelik, çoktan seçmeli, durumsal akıl yürütmelere yöneliktir.

Test on Appraising Observations (1983) : Norris ve King tarafından geliştirilmiştir. 7.–14. sınıflara yöneliktir, gözlemcinin ifadelerinin güvenilirliğini test eden çoktan seçmeli bir testtir.

3. Belli Alanlara Yönelik Eleştirel Düşünme Testleri:

Science Reasoning (1989) : ACT tarafından geliştirilmiş “College Assessment of Academic Proficiency tests” serilerinden biridir. Üniversite ikinci sınıfı tamamlayan öğrencilere yöneliktir fakat üst düzeylerde de kullanılabilir. Metne dayalı çoktan seçmeli bir testtir. Çok derin bilimsel bilgiye gerek duyulmaz. Öğrencilerden anlamaları için okumaları, sonuçları belirlemeleri, deneyleri değerlendirmeleri, verilerden ortaya çıkacak tahmini bir sonucu ortaya koymaları, varsayım oluşturmaları istenir.

3.6. Eleştirel Düşünmeyi Etkileyen Unsurlar

Bu konu hakkında farklı kaynaklar incelendiğinde (Kazancı 1989, 46 – 50; Uysal 1998,53) eleştirel düşünmeyi etkileyen unsurlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

A. Aileden Kaynaklanan Engeller:

1. Toplumda eleştirel düşünen bireylerin istenmediği ön yargısına sahip olmaları,
2. Çocuklarını katı bir tutumla yetiştirmeleri,
3. Çoğu zaman çocuklarının yerine karar vermeleridir.

B.Eğitimcilerden Kaynaklanan Engeller:

4. Geleneksel bir anlayışla eğitim vermeye alışık olmaları,
5. Farklı düşünceler karşısında yetersiz kalma korkuları,
6. Öğrencilerini kendilerine aşırı derecede bağımlı yetiştirmeleri,
- 7.Eleştirel düşünme veya diğer düşünme türleri konusunda bilgi sahibi olmamaları, ya da değerlendirme için belli bir ölçüte sahip olmamaları,
8. Zamanı iyi planlayamamaları,
9. Öğrencilerden düşük beklenti içerisinde olmaları,
10. Öğrenciyi hazır bilgiye alıştırmak ve çoğu zaman öğrenci adına karar vermeleridir.

C. Programdan Kaynaklanan Engeller:

11. Türk Eğitim Sistemi' nin genel amaçlarında eleştirel düşünmeye yer verildiği halde, öğretim programlarının özel amaçlarında, içerikte, eğitim durumlarında veya değerlendirmede eleştirel düşünme becerilerine yer verilmemesi,
12. Programların ağır olması,
13. Programların içerik boyutunun yüzeysel ele alınması,
- 14.Program doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarının eleştirel düşünme becerilerini desteklememesidir.

D. Fiziksel Ortamdan Kaynaklanan Engeller:

15. Sınıfların aşırı kalabalık olması,
16. Sınıf ortamında resmî, gergin veya otoriter bir havanın egemen olması,
17. Gerekli araç ve gerecin olmayışıdır.

E. Öğrenciden Kaynaklanan Engeller:

18. Geleneksel eğitim anlayışına alışmış olması,
19. Yeniliklerden çekinmesi ve yeniliklere diretmesi,
20. İyi not almak için bilgiyi ezberlemesi sonucu düşünme için çaba sarf etmemesi,
21. Yeterli zekâ ya da zihin gücüne sahip olmayışını anlaması nedeniyle aşağılık duygusuna kapılması,
22. Genellikle aceleci, atılgan davranışlar sergilemesi,
23. Herhangi bir etmeden dolayı yeterince kavram geliştirememesi,
24. Kendisinin yerine başkalarının karar vermesine alışmış olması,
25. Zihinsel esnekliğe sahip olmaması ya da zihinsel esnekliğin eksikliğidir.

3.7. Eğitimde Eleştirel Düşünme

Eleştirel düşüncenin tanımı ile eğitimdeki yeri ve önemi arasındaki ilişki açık bir biçimde ifade edilebilirse, eleştirel düşünmenin eğitim programlarındaki var olma gerekliliği de gerekçeleri ile vurgulanmış olur. Özellikle toplumlara ve kültürlerine göre değişkenlik gösteren sosyal sorunlar göz önüne alındığında, öğrencilerin düşünce becerilerinin geliştirilmesi gereksinimini açıklamak ve kanıtlamak için birçok neden ileri sürülebilir (Şahinel, 2007, s: 36).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 28. maddesinde belirtildiği gibi İlköğretim kurumları hem birey hem de toplum boyutunda son derece önemli özellikler taşımaktadır. Üreten, bilimsel düşünebilen, olaylara eleştirel bakabilen, bilimselliğe ve bilimin gücüne inanan, çağın gereklerine uyum gösterebilen bireyler yetiştirmenin yanı sıra genel kültür sahibi, bilinçli, bilgili, kişi ve toplum sorunlarına duyarlı, sorunlarla başa çıkabilme gücüne sahip, ülkesini seven bireylerin yetişmesi ilköğretim kurumlarının temel amaçlarından (Polat ve diğerleri, 2005, s: 406).

2005 yılında yenilenen İlköğretim Programı'nda öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi öğretimi ile sebep-sonuç ilişkilerini bulma, ayrıntılarda benzerlik ve farklılıkları yakalama, çeşitli ölçütleri kullanarak sıralama yapma, verilen bilgilerin kabul

edilebilirliğini, geçerliğini belirleme, çözümlene, değerlendirme, anlamlandırma, çıkarımda bulunma gibi alt becerileri kazanmaları beklenmektedir (MEB, 2005, s: 22).

Schafersman (1991) eleştirel düşünmeyi aşağıdaki yollarla öğretilbileceğini belirtmiştir:

1. Derslerle: Ders verme esnasında eleştirel düşünmenin ilkeleri öğretilbilir, ancak bu gerekli olmadığı gibi tavsiye de edilmez. Konu öyle işlenmelidir ki öğrenciler o konu hakkında eleştirel düşünmeye teşvik edilmelidir. Bu öğrencilere derste konuyu sadece anlamaları değil onu çözümlenip yeni durumlara uygulamalarını sağlayacak bir yolla sorular sorularak başarılabılır.

2. Laboratuvarlarla: Öğrenciler fen derslerinde laboratuvar çalışmaları sırasında kaçınılmaz bir şekilde eleştirel düşünce egzersizleri yaparlar, çünkü bilimsel yöntemler öğrenirler.

3. Ödevlerle: Geleneksel okuma ödevleri özel problem kurma veya sorular yazma ödevleri eleştirel düşünmeyi geliştirmek için kullanılabilir.

4. Sayısal alıştırımlarla: Matematik ve sayıya dayalı sözcük problemleri günlük yaşamda kullanılacak problem çözme becerilerini öğretir. Bu da açıkça eleştirel düşünmeyi geliştirir.

5. Dönem ödevleriyle: Eleştirel düşünmeyi öğretmenin en iyi yolu öğrencilerin yazmasını sağlamaktır. Yazma, öğrencileri düşüncelerini düzenleme, konularını tasarlama, mantıklı bir biçimde bilgilerini değerlendirme ve sonuçlarını ikna edici bir yaklaşımla sunmalarını sağlar. İyi yazma iyi eleştirel düşünmenin özelliğidir.

6. Sınavlarla: Sınav soruları ezberlemeye dayalı değil de eleştirel düşünmeyi geliştirecek bir biçimde tasarlanabilir. Bu, açık uçlu sorular için de çoktan seçmeli sorular için de geçerlidir.

3.8. Eleştirel Düşünme Öğretiminde Öğretmenin Rolü

Öğretmenler toplumu iyiye, güzele, doğruya yönelten, yarının aydın gençlerini yetiştiren, onlara kişilik kazandıran bireylerdir. Toplumun mimarları ya da mühendisleri olarak düşünülebilirler. Eleştirel düşünme tüm öğrencilere kazandırılması gereken bir öğrenme becerisidir. Bu becerinin aileler ya da akranlar tarafından güvenilir bir biçimde öğretilmesi zordur. Bu beceri ancak yetişmiş, bilgili ve deneyimli öğretmenler tarafından öğretilir. Bu beceriyi öğretecek olan öğretmenlerin önyargılarından arınmış, sabırlı, yeniliklere açık olması gerekmektedir.

Munzur bu beceriyi öğretilirken öğretmenlerin öğrencilerini öncelikli olarak hangi alanlarda ve nasıl teşvik edebilecekleriyle ilgili olarak aşağıdakileri sıralamıştır (1999,s: 63-64) :

1. Öğrencilerde, yeni düşünceler üretmek için bir açıklık uyandırmak,
2. Öğrencileri düşünce üretebileceklerine inandırmak,
3. Öğrencilerin kısa, orta ve uzun vadeli planlar yapmalarını sağlamak,
4. Öğrencilere azim aşılama,
5. Öğrencilere hatalardan ders almalarını öğretmek,
6. Öğrencilere konu bilgisinin gerekliliğini kavratmak,
7. Öğrencilerin hayal güçlerini geliştirmek,
8. Öğrencilerde olumlu tutum gelişimini sağlamak,
9. Öğrencilerin kendilerine olumlu telkinlerde bulunmalarını sağlamak,
10. Öğrencilere sezgilerini kullanmalarını önermek,
11. Öğrencilere bir konuda iyi olan diğer kişilere danışmanın önemini kavratmak,
12. Öğrencilere dürüstlük aşılama,
13. Öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek,
14. Öğrencilerin yapacakları işi sevmelerini sağlamak,
15. Öğrencilerin enerjilerini kullanmalarını sağlamak,
16. Öğrencilerin planlamaya ve çözümlmeye önem vermelerini sağlamaktır.

3.9. Eleştirel Düşünmeyi Gerekli Kılan Nedenler

Günümüzde bu düşünme becerisini gerektiren birçok neden vardır. Kazancı'ya göre, eleştirel düşünme gücünün geliştirilmesini hedefleyen eğitim anlayışının başlıca 3 önemli gerekçesi vardır (1989) :

1. Öğrencilerin yaşamları boyunca verecekleri önemli kararların başarı derecesi eleştirel düşünme sürecini kullanmalarındaki becerileriyle koşut olacaktır.
2. Eleştirel düşünme gücü, bireylerin propaganda, reklâm vb. tekniklerin olumsuz etkilerinden korunmasında yararlanabilecekleri en önemli araçtır.
3. Eleştirel düşünme gücü ancak erken yaşlarda geliştirilip kullanılmaya başlanırsa etkili olur, yaş ilerledikçe bu gücün gelişmesi güçleşir.

3.10. Eleştirel Düşünmeyi Geliştirmeye Yönelik Yöntem ve Teknikler

3.10.1. Problem Çözme Tekniği

Doğada insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerin başında, karşılaştığı problemleri akıl, bilgi ve deneyimlerini kullanarak çözebilmesi gelir.

Üstündağ'a göre, “ Problem çözme; bir problemden rahatsızlık duyma, problemi anlama, problemle ilgili bilgi toplama, çözümlenmeler yapma, ulaşılanları ilişkilendirme, denenceler kurma, tercihler, kararlar, çözüm önerileri, belirleme ve değerlendirme öğelerinden oluşur” (Üstündağ, 2003, s: 111).

İnsan, hayatta karşılaşacağı problemleri soğukkanlıkla karşılamalı; azim ve cesaretle, bilimsel yöntem ve teknikler kullanarak çözmeye çalışmalıdır. Bu nedenle okullarda, hemen her derste konular, problem çözme yöntemine uygun olarak, problem çöze çöze anlatılmalı; öğrencilere problem çözme yöntemi ve teknikleri öğretilmelidir.

3.10.2. Örnek Olay İnceleme Yöntemi

Örnek olay inceleme yöntemi, gerçek hayatta karşılaşılan problemlerin sınıf ortamında çözülmesi yoluyla öğrenmenin sağlanmasıdır. Küçükahmet' e göre; örnek olay incelemesi, öğrencilerin sorunlu bir olaya etkin olarak katılmalarını gerektiren bir

yöntemdir. Sorunlu bir olay gerçek ya da imgesel olabilir. Olayı anlatan ve gerekli verileri kapsayan bir rapor çalışan öğrenciler olayı öğrenir, verileri analiz eder, sorunu değerlendirir. Tartışarak olayın nedenlerine ya da çözümüne öneriler getirirler (Küçükahmet, 1997, s: 65).

Örnek olay incelemesinin özelliklerini Demirel şöyle sıralamaktadır (2002, s: 85):

1. Öğrenci merkezlidir.
2. Öğrenciler bildiklerini ve uyguladıklarını gerçek hayatta uygulayabilirler.
3. Bir problem çözmeyi, analiz edip sonuca ulaşmayı öğrenirler.

3.10.3. Tartışma Tekniği

Tartışma herhangi bir konunun, iki yada daha çok kimse tarafından, karşılıklı konuşarak, birbirlerini dinleyerek ve eleştirerek incelenmesidir. Demirel tartışmayı, bir konu üzerinde öğrencileri düşünmeye yönlendirmek, iyi anlaşılmayan noktaları açıklamak ve verilen bilgileri pekiştirmek amacıyla kullanılan bir yöntem olarak tanımlamakta ve özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

1. Öğretmen-öğrenci etkileşimi söz konusudur.
2. Öğrencilere geçmiş yaşantılarından örnek vermesi için olanak sağlar.
3. Öğrencilerin bir konu üzerinde düşüncelerini söylemesini ve yorum yapmasını sağlar.
4. Öğrencilere analiz, sentez ve değerlendirme gücü kazandırır (Demirel, 2000, s: 83-84).

3.10.4. Beyin Fırtınası

Beyin fırtınası, bir gruba ait öğrencilerin, açık fikirli olarak, bir konu olay veya problem durumu hakkında düşünmelerini ve mantıklı olup olmadığı endişesine kapılmadan olabildiğince çok sayıda fikir üretmelerini istemek olarak tanımlanabilir.

Rawlinson beyin fırtınasını, çok sayıda fikri, bir grup insandan, kısa sürede elde etme tekniklerinden biri olarak tanımlamakta ve başarılı bir beyin fırtınasında serbest ve neşeli bir ortamın yaratılması, olabildiğince çok miktarda fikir üretiminin sağlanması,

önerilen fikirlerin gruplandırılması ve geliştirilmesinde oldukça önemli olduğunu belirtmektedir (Rawlinson, 1995, s: 45-47).

Özden beyin fırtınasını bir durum veya bir probleme ilişkin fikir ve seçenekleri ortaya koyma olarak tanımlar ve bir çok öğretim etkinliğinde kullanılabilir etkili bir yaratıcı düşünme tekniği olduğunu belirtir. Beyin fırtınası kurallarını ise şöyle sıralar:

- 1.Eleştiri kapı dışına bırakılır. Kişinin hayal gücünü rahatça kullanabileceği ve zihninde imgeleme yapabilmesi için düşüncelerinin yargılanacağı endişesinden uzak olması gerekir.
2. Sınırsız düşünme. Üretilen fikirlerin acayip olmasından çekinilmez, aksine bu tür fikirler teşvik edilir. İyi fikir ve düşünceler yeni çözüm yollarının ortaya çıkmasına yardımcı olur.
- 3.Nicelik aranır. Temel prensip, mümkün oldukça çok sayıda fikir üretmektir. Amaç iyi bir çözüm yolu bulma olasılığını artırmaktır.
- 4.Kombinasyon ve geliştirme aranır. Yeni kombinasyonlarla, düşünce listesi daha da uzar. Beyin fırtınası seansında öğrenciler bir birinin fikirlerinden esinlenerek değişik imgelemeler yaratacaktır (Özden, 2003, s: 195-196).

3.10.5 Drama ve Rol Yapma Tekniği

Özden'e göre rol yapma ön hazırlıksız olarak öğrencinin bir durumu canlandırmasıdır. Öğrenci kendini başka bir şahsın yerine koyarak belirtilen durumda o kişi nasıl davranacaksa o şekilde davranır. Buradaki asıl amaç öğrencinin belli durumlara ilişkin duyarlılıklarını öğrenmektir (Özden, 2003, s: 198).

Demirel ise rol yapmayı, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini başka bir kişiliğe girerek ifade etmesini sağlayan bir öğretim tekniği olarak tanımlar. Drama tekniği ile öğrencilerin problem çözme ve iletişim kurma yeteneğinin geliştiğini belirtir ve bu tekniğin yararlarını şöyle sıralar:

1. Etkili ve dikkatli dinleme yeteneğini geliştirir.
2. Kişinin kendine olan güvenini artırır.
3. Anlama yeteneğini ve yaratıcılığı artırır.

4. Akıcı konuşmayı geliştirir.
5. Dile hakimiyeti ve iyi ifade yeteneğini geliştirir.
6. Bilgilerin etkin kullanımını sağlayarak onları pekiştirir (Demirel, 2002,s: 95-97).

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, verilerin toplanması ve içerik analizi hakkında bilgi verilmektedir.

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma Gazi Üniversitesi, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı'nda okuyan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin hangi düzeyde olduğunu, öğrencilerin eleştirel düşünme hakkında ne düşündüklerini belirlemeye yöneliktir. Bu çalışma bir durum çalışmasıdır.

Durum çalışmaları bir bireye, kuruma, gruba, ortama, yani belirli durumlara ilişkin sonuçlar ortaya koymak amacıyla düzenlenen nitel veya nicel araştırma modelidir.

4.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Gazi Eğitim Fakültesi, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı 1.,2., 3. ve 4.sınıflarda okuyan öğrencileri içinden toplam 50 öğrencidir.

4.3. Verilerin Toplanması

Görüşme formu 3 bölümden oluşmaktadır. I. Bölüm kişisel bilgiler ile ilgilidir. II. Bölüm öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini ölçmek için 20 önermeden oluşmaktadır. Bu bölümdeki her önerme için 5'li likert tipi ölçek kullanılmıştır. III. Bölüm ise öğrencilerin, Fransız Dili Eğitimi ABD'inde eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için önerilerini yazdıkları bir bölümdür. Araştırmada kullanılan ölçme aracı Özmen tarafından geliştirilmiştir. Ancak Özmen tarafından çok boyutlu olarak geliştirilen ölçme aracının sadece üç boyutu kullanılmıştır.

Görüşme formları belirlenen günlerde öğrencilere araştırmacı tarafından dağıtılmıştır. Cevaplanmaya başlanmadan önce, araştırmacı tarafından öğretmen adaylarına görüşme formu hakkında kısa bir bilgi verilmiştir.

4.4. İçerik Analizi

Cevaplanan görüşme formlarından elde edilen bilgiler bilgisayar ortamına aktarılmış ve değerlendirilmiştir.

Bilgiler değerlendirilmeden önce, formlar teker teker incelenerek eksik bırakılan veya kodlanmayanlar belirlenmiştir. Değerlendirmeye alınan testlere 1'den başlanarak numara verilmiştir.

BÖLÜM V

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, çalışmanın amacı doğrultusunda Gazi Eğitim Fakültesi, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim görmekte olan öğrencilerle yapılan görüşme formunun sonucunda elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

5.1. Kişisel Özellikler

Bu bölümde görüşme formunu cevaplayan 50 öğrencinin kişisel özellikleri tespit edildi ve elde edilen bu özellikler tablolandırıldı. Öğrencilerin kişisel özellikleri aşağıda belirtilen 3 başlık altında toplanmıştır.

1.Cinsiyet

2.Sınıf : Hangi sınıfta öğrenim gördüğü

3. Okul Tipi: Mezun olduğu lise

Tablo 1 : Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

	Sıklık (F)
Kadın	40
Erkek	10
Toplam	50

Tablo 1 çalışma grubunun cinsiyet dağılımını göstermektedir.

Tablo 2 : Katılımcıların Sınıflara Göre Dağılımı

	Sıklık (F)
1.Sınıf	2
2.Sınıf	21
3.Sınıf	12
4.Sınıf	15
Toplam	50

Tablo 2 çalışma grubunun sınıflara göre dağılımı ile ilgilidir.

Tablo 3 : Katılımcıların Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Dağılımı

	Sıklık (F)
Düz Lise	5
Anadolu Lisesi	8
Süper Lise	33
Özel Lise	2
Diğer	2
Toplam	50

Tablo 3 katılımcıların mezun oldukları lise türüne göre dağılımı ile ilgilidir.

5.2. Görüşme Formunun II. Bölümünün Çözümlemesi

Görüşme formunun II.bölümünde öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini tespit etmeye yönelik 20 önerme bulunmaktadır. Bu önermeler yedi esas boyut içermektedir. Bunlar sistematik olma, meraklı olma, açık fikirli olma, sağduyulu olma, doğruyu arama, özgüven sahibi olma ve analitik olmadır. Her önerme için 5'li likert tipi ölçek seçenekleri kullanılmıştır. (1. Hiç Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3.Emin Değilim, 4. Katılıyorum, 5. Tamamen Katılıyorum).

Tablo 4 : Katılımcıların II. Bölümde İşaretledikleri Cevapların Dağılımı

	Eleştirel Düşünme Eğilimleri	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Emin Değilim	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	N / %
1	En iyi görüşün benim olduğuna inanırım.	12	15	11	8	4	50/100
2	Kabul etmediğim fikirleri genellikle anlamaya çalışırım.	6	3	6	24	11	50/100
3	Muhalef olduğum fikirlerin destekleyicilerini önemsemem.	10	10	18	8	4	50/100
4	Diğer insanların davranışlarını etkileyen nedenleri sorgulamam.	10	13	9	9	9	50/100
5	Etkili konuşmacıların nutuklarından kolayca etkilenirim.	7	6	13	17	7	50/100
6	Hayatımı kontrol eden felsefeleri sorgulamam.	12	19	10	5	4	50/100
7	Mantık yanlışlığı veya sınırlaması hissedersen, fikrimi kolaylıkla değiştirebilirim.	7	3	14	12	14	50/100
8	Soyut kavramları çözümlmeyi ve aralarında ilişki kurmayı severim.	4	3	11	27	5	50/100
9	Öğrenme benim için bir heyecan ve oyun kaynağıdır.	2	6	6	27	9	50/100
10	Bazen nesnel bir gözle inançlarımın doğruluk ve güvenilirliğini, ilkelerini ve değerlerini sorgularım.	4	3	6	29	8	50/100
11	Doğruluğunu sorgulamadığım bazı inançlarım vardır.	6	10	12	14	8	50/100
12	Yanlış olduklarını bilsem bile bir tartışmada söylediklerimi asla değiştirmem.	15	10	12	5	8	50/100
13	Stresli ve depresyonda olduğum zaman etkili bir şekilde düşünmem.	1	6	10	17	16	50/100
14	Belirli bir görüşü savunan kitaplar ve materyaller okurum.	13	13	7	13	4	50/100
15	İlkelerim, inançlarım, değerlerim ve yaşam hakkında bildiğim her şeyin aslında geçerli ve doğru olmadığını hissedersen, huzursuz olurum.	5	6	16	16	7	50/100
16	Eleştirel düşünme önyargılarımdan kurtulmama yardım edebilir.	4	2	16	22	6	50/100
17	Eleştirel düşünme beni depresyona sokabilir, hayatımda karmaşıklığa neden olabilir.	11	16	12	6	5	50/100
18	Gerçek bir aydın olmanın beni mutsuz edeceğini bilsem bile, yine de insanları ve dünyalarını anlayan biri olmak isterdim.	10	6	6	20	8	50/100
19	Sorgulamayı sıkıcı bulurum.	12	21	8	2	7	50/100
20	Herhangi bir konu hakkında karar vermeden önce genellikle bilgi toplarım.	4	3	11	20	12	50/100

Öğrencilerin II. Bölümde yer alan 20 önermeye verdikleri cevapların dağılımı tablo 4 de verilmiştir. Aşağıda II. Bölümdeki 20 önermenin tablolaştırılmış bir şekilde çözümlenmesi yapılmıştır:

1. Önerme: En iyi görüşün benim olduğuna inanırım.

Tablo 5

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	12
Katılmıyorum	15
Emin Değilim	11
Katılıyorum	8
Tamamen Katılıyorum	4
Toplam	50

Birinci önermeye cevap olarak, 12 öğrenci Hiç Katılmıyorum, 15 öğrenci ise Katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir. Böylelikle öğrencilerin sağduyulu olma, doğruyu arama ve özgüven sahibi olma gibi özelliklere sahip oldukları söylenebilir. 11 öğrencinin Emin Değilim seçeneğini tercih etmeleri düşündürücü bir sonuçtur. Çünkü bir üniversite öğrencisi kendini yetiştirmiş, belli bir kültür seviyesine sahip, düşünme bakımından olgunlaşmış bir birey olmalıdır. Katılıyorum seçeneğini 8 öğrenci, Tamamen Katılıyorum seçeneğini 4 öğrenci işaretlemiştir. Bu sonuç da bazı öğrencilerin kendi görüşlerini diğer görüşlerden üstün tuttıklarını göstermektedir.

2. Önerme : Genellikle kabul etmediğim fikirleri anlamaya çalışırım.

Tablo 6

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	6
Katılmıyorum	3
Emin Değilim	6
Katılıyorum	24
Tamamen Katılıyorum	11
Toplam	50

Tablo 6 incelendiğinde, ikinci önerme için toplam 35 öğrenci Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu bulgu bize çoğu öğrencinin meraklı ve yeni görüşlere açık olduğunu göstermektedir. 6 öğrenci Emin Değilim seçeneğini tercih etmişlerdir. 3 öğrencinin Katılmıyorum ve 6 öğrencinin Hiç Katılmıyorum seçeneğini tercih etmeleri bize bazı öğrencilerin yeni fikirlere kapalı olduklarını göstermiştir.

3. Önerme: Karşı olduğum fikirlerin destekleyicilerini önemsemem.

Tablo 7

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	10
Katılmıyorum	10
Emin Değilim	18
Katılıyorum	8
Tamamen Katılıyorum	4
Toplam	50

Tablo 7’ de görüldüğü gibi, 20 öğrenci çevresindeki insanlara ve fikirlerine saygı duyduklarını önemsediklerini belirtmişlerdir. 18 öğrencinin ise bu konu hakkında herhangi bir görüşe sahip olmadıklarını görüyoruz. 12 öğrenci de karşıt oldukları fikirleri ve destekleyicilerini dikkate almamaktadırlar.

4. Önerme: İnsanların davranışlarını etkileyen nedenleri sorgulamam.

Tablo 8

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	10
Katılmıyorum	13
Emin Değilim	9
Katılıyorum	9
Tamamen Katılıyorum	9
Toplam	50

Tablo 8’ e göre, 23 öğrenci insanların davranışlarını etkileyen nedenleri sorguladıklarını, bir yanıt aradıklarını; 9 öğrenci bu konuda emin olmadıklarını, 18 öğrencinin ise nedenleri sorgulamadıklarını, diğer insanların hayatlarına kayıtsız kaldıklarını belirtmişlerdir.

5. Önerme: Etkili konuşmacılardan kolayca etkilenirim.

Tablo 9

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	7
Katılmıyorum	6
Emin Değilim	13
Katılıyorum	17
Tamamen Katılıyorum	7
Toplam	50

Tablo 9’da görüldüğü gibi, 13 öğrencinin beşinci önerme için *Emin Değilim* seçeneğini tercih etmeleri farklı bir bulgudur. Ne yazık ki yüksek öğretimde öğrenim gören bazı öğrenciler etkili bir konuşmacıdan etkilenip etkilenmediklerini bilmemektedirler. 28 öğrenci etkili bir konuşmacıdan etkilendiklerini, 13 öğrenci ise etkilenmediklerini belirtmişlerdir.

6. Önerme: Hayatımı yöneten felsefeleri sorgulamam.

Tablo 10

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	12
Katılmıyorum	19
Emin Değilim	10
Katılıyorum	5
Tamamen Katılıyorum	4
Toplam	50

Altıncı önerme ile ilgili tablo 10’ a göre, 31 öğrenci hayatlarındaki felsefeleri sorgulamaktadırlar. 10 öğrenci emin olmadıklarını, 9 öğrenci ise hayatlarını yöneten felsefeleri hiçbir yönden sorgulamadıklarını belirtmişlerdir.

7. Önerme: Mantık yanlışlığı veya sınırlaması durumunda fikrimi kolaylıkla değiştirebilirim.

Tablo11

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	7
Katılmıyorum	3
Emin Değilim	14
Katılıyorum	12
Tamamen Katılıyorum	14
Toplam	50

Açık fikirli olma, doğruyu arama gibi boyutlara odaklanan yedinci önermeye cevap olarak, 26 öğrenci bu durum karşısında fikirlerini kolaylıkla değiştirebileceklerini belirtmişlerdir. 14 öğrencinin bu konuda emin olmadıklarını görüyoruz. 10 öğrencinin ise Hiç Katılmıyorum ve Katılmıyorum seçeneklerini işaretlemeleri bize fikirlerini değiştirme konusunda katı bir tutum sergilediklerini göstermiştir.

8. Önerme: Soyut kavramları çözümlmeyi ve aralarında ilişki kurmayı severim.

Tablo 12

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	4
Katılmıyorum	3
Emin Değilim	11
Katılıyorum	27
Tamamen Katılıyorum	5
Toplam	50

Sekizinci önerme için 32 öğrenci Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu bulgu da bize çoğu öğrencinin soyut kavramları çözümlenmekten hoşlandıklarını göstermiştir. 11 öğrenci emin olmadıklarını ve 7 öğrenci soyut kavramları çözümlenmeyi ve aralarında ilişki kurmayı sevmediklerini belirtmişlerdir.

9. Önerme: Öğrenme benim için bir heyecan ve oyun kaynağıdır.

Tablo 13

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	2
Katılmıyorum	6
Emin Değilim	6
Katılıyorum	27
Tamamen Katılıyorum	9
Toplam	50

Tablo 13 incelendiğinde, öğrenmenin 36 öğrenci için bir oyun kaynağı olduğu sonucuna varılmaktadır. 8 öğrenci bu duruma katılmadıklarını, 6 öğrenci de emin olmadıklarını belirtmişlerdir.

10. Önerme: Bazen nesnel bir gözle inançlarımın doğruluğunu ve güvenilirliğini sorgularım.

Tablo 14

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	4
Katılmıyorum	3
Emin Değilim	6
Katılıyorum	29
Tamamen Katılıyorum	8
Toplam	50

Tablo 14'e göre, 37 öğrenci inançlarının doğruluğunu ve güvenilirliğini sorgulamaktadırlar. 6 öğrenci bu konu için Emin Değilim, 7 öğrenci ise Hiç Katılmıyorum ve Katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir.

11. Önerme: Doğruluğunu sorgulamadığım bazı inançlarım vardır.

Tablo 15

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	6
Katılmıyorum	10
Emin Değilim	12
Katılıyorum	14
Tamamen Katılıyorum	8
Toplam	50

On birinci önerme 22 öğrencinin doğruluğunu sorgulamadığı bazı inançlarının olduğunu göstermektedir. Bu durumdan 22 öğrencinin meraklı olma, doğruyu arama gibi özelliklerde zayıf olduğu sonucu çıkmaktadır. 12 öğrenci de doğruluğunu sorgulamadığı inançlarının olup olmadığını bilmemektedirler. 16 öğrenci ise inançlarını sorguladıklarını belirtmişlerdir.

12. Önerme: Yanlış olduklarını bilsem bile, bir tartışmada söylediklerimi asla değiştirmem.

Tablo 16

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	15
Katılmıyorum	10
Emin Değilim	12
Katılıyorum	5
Tamamen Katılıyorum	8
Toplam	50

25 öğrenci herhangi bir tartışmada söylediğinin yanlış olduğunu fark ettiğinde değiştirebileceğini belirtmiştir. 12 öğrenci ne yapacağı konusunda emin değildir. 13 öğrencinin Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum seçeneklerini işaretlemeleri bize yanlış olsa bile söylediklerini asla değiştirmeyeceklerini göstermektedir.

13. Önerme: Depresyonda olduğum zaman, etkili bir şekilde düşünemem.

Tablo 17

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	6
Emin Değilim	10
Katılıyorum	17
Tamamen Katılıyorum	16
Toplam	50

Tablo 17' e göre, 33 öğrenci depresyonun düşüncelerini etkilediğini, 10 öğrenci emin olmadıklarını ve 7 öğrenci bu duruma katılmadıklarını belirtmişlerdir.

14. Önerme: Belirli bir görüşü savunan kitaplar okurum.

Tablo 18

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	13
Katılmıyorum	13
Emin Değilim	7
Katılıyorum	13
Tamamen Katılıyorum	4
Toplam	50

Tablo 18 incelendiğinde, 26 öğrencinin farklı görüşleri savunan kitaplar okumadığını görmekteyiz. Bu öğrencilerin meraklı, açık fikirli, araştırmacı oldukları söylenemez. 17 öğrenci ise belirli bir görüşü savunan kitaplar okumaktadır. Bu konuda emin olmayan 7 öğrenci vardır.

15. Önerme: Bildiğim doğruların geçersiz olduğunu hissedersen, huzursuz olurum.

Tablo 19

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	5
Katılmıyorum	6
Emin Değilim	16
Katılıyorum	16
Tamamen Katılıyorum	7
Toplam	50

Tablo 19'a göre, on beşinci önerme için 23 öğrenci Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum, 16 öğrenci Emin Değilim ve 11 öğrenci de Katılmıyorum ve Hiç Katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir.

16. Önerme: Eleştirel düşünme önyargılarımdan kurtulmama yardım edebilir.

Tablo 20

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	4
Katılmıyorum	2
Emin Değilim	16
Katılıyorum	22
Tamamen Katılıyorum	6
Toplam	50

28 öğrencinin Katılıyorum ve Tamamen Katılıyorum seçeneklerini işaretlemesi bize öğrencilerin eleştirel düşünme konusunda iyi bir durumda olduklarını göstermektedir. Ancak 16 öğrencinin Emin Değilim seçeneğini işaretlemesi tartışılması gereken başka bir noktadır. 6 öğrenci de eleştirel düşünmeyi önyargıları yok etmede etkili bir yol olarak düşünmemektedirler.

17. Önerme: Eleştirel düşünme hayatımda karmaşıklığa neden olabilir.

Tablo 21

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	11
Katılmıyorum	16
Emin Değilim	12
Katılıyorum	6
Tamamen Katılıyorum	5
Toplam	50

‘Eleştirel düşünme hayatımda karmaşıklığa neden olabilir.’ şeklindeki 17. önermede 27 öğrenci bu konuya katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca 12 öğrencinin bu konu için Emin Değilim seçeneğini işaretlemesi öğrencilerin eleştirel düşünme hakkında bilgilendirilmesi gerektiğini göstermiştir. Çünkü bu önerme için Emin Değilim seçeneği tıpkı Katılmıyorum seçeneği gibi eleştirel düşünme açısından bir zayıflık olarak nitelendirilebilir.

18. Önerme: Gerçek bir aydın olma beni mutsuz etse bile, yine de insanları ve dünyalarını anlamak isterdim.

Tablo 22

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	10
Katılmıyorum	6
Emin Değilim	6
Katılıyorum	20
Tamamen Katılıyorum	8
Toplam	50

Tablo 22’ e göre, 28 öğrenci aydın olmanın olumsuz yönlerine rağmen, insanları anlamayı istediklerini belirtmişlerdir. Bu konu için 6 öğrenci Emin Değilim seçeneğini tercih etmiştir. 16 öğrenci de Katılmıyorum seçeneğini tercih ederek, insanlar ve dünyalarıyla ilgilenmediklerini göstermişlerdir.

19. Önerme: Sorgulamayı sıkıcı bulurum.

Tablo 23

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	12
Katılmıyorum	21
Emin Değilim	8
Katılıyorum	2
Tamamen Katılıyorum	7
Toplam	50

Tablo 23 incelendiğinde, 33 öğrencinin sorgulamayı sevdiğini görmekteyiz. 8 öğrenci Emin Değilim seçeneğini işaretlemeyi tercih etmişlerdir. 9 öğrenci de sorgulama işleminden hoşlanmadıklarını belirtmişlerdir.

20. Önerme: Bir konu hakkında karar vermeden önce genellikle araştırma yaparım.

Tablo 24

	Sıklık (F)
Hiç Katılmıyorum	4
Katılmıyorum	3
Emin Değilim	11
Katılıyorum	20
Tamamen Katılıyorum	12
Toplam	50

Tablo 24'e göre, 32 öğrenci herhangi bir konu hakkında kararını vermeden önce araştırma yaptıklarını belirtmişlerdir. 11 öğrencinin Emin Değilim seçeneğini tercih etmesi düşündürücü bir sonuçtur. Çünkü araştırmacı bir insan meraklı bir bireydir ve meraklı olma eleştirel düşünmenin özelliklerindedir. Bu da bize öğrencilerimizin kendilerini tanıma konusunda yetersiz oldukları izlenimini vermektedir. Geriye kalan 7 öğrenci ise karar vermeden önce araştırmanın gereksiz olduğunu düşünmektedir.

5.3. Görüşme Formunun III. Bölümünün Çözülmesi

Görüşme formunun III. Bölümü, öğrencilerin Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı'nda eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek üzere önerilerini ve eklemek istedikleri görüşlerini yazacakları bir bölüm olarak sunulmuştur. Ne yazık ki çoğu öğretmen adayımız herhangi bir düşünce veya öneri belirtmemiştir. Birkaç öğretmen adayımızın belirttiği görüşler aşağıda aslına uygun olarak verilmiştir:

1. Bence dersler daha çok düşünmeye, yorumlamaya dayalı olmalıdır. Kuramdan çok uygulamaya dayanmalıdır.
2. Münazaralar ya da çeşitli proje ödevleri verilebilir. Özellikle konuşma ve edebiyat derslerinde. Çünkü biz sadece metin ezberliyoruz. Sınavlarda biraz yoruma dayalı sorular olabilir. (Edebiyat-Dilbilimi sınavlarında). Ama bizim bölümde cevaplarken öğretmenin dediğinin dışına çıkarsanız ya da doğru olsa da ek bir bilgi yazarsanız puan alamazsınız.
3. Eleştirel düşünceyi kapsayan bir ders olabilir.
4. Dersler daha özgün işlenebilir. Örneğin, bir derste sürekli yazı yazmak yerine değişik kaynaklar getirilerek, bu kaynaklardan yararlanılabilir. Ayrıca derslerde öğretmen otoritesi yerine öğrencilerin katkısı olmalıdır. Dersler bir kitaba bağlı kalınarak işlenmemeli bence farklı yazarların, farklı kaynaklarından yararlanmalı ki eleştirel düşünce becerilerimiz gelişsin.
5. Dil becerileri derslerine daha çok önem verilmeli ve sayıları arttırılmalıdır. Öğrenciye eleştirel düşünme nasıl olur ve geliştirilir öğretilmelidir.
6. Öncelikle eleştirel düşünme yeteneğine sahip akademisyenlerin bulunmasını gerekli görüyorum. Bireylerin kendi kendilerine geliştirebileceği bir yetenek olsa da eğitim aldıkları kişilerde bunu somut şekilde görmeleri gerekiyor.

7. Bence eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için öğrencilere olanak sağlayacak ortamlar hazırlanmalıdır.
8. Daha çok okuma, yazma, tartışma gibi düşünce becerilerini geliştirmeye yönelik dersler konulabilir.
9. Öncelikle öğrencilere eleştirel düşüncenin ne olduğu doğru bir şekilde aktarılmalıdır. Diğer fakülte bünyesindeki bir bölümden bir öğretim üyesi bu dersi bize vermeli, alışık olduğumuz hocalardan ziyade farklı bir hoca verirse daha etkili olur.
10. Bazı derslerin yalnızca ders anlatma odaklı değil de, tartışmaya da açık olması etkili olabilir.
11. Öğrencilerin ve öğretmenlerin gözünde sorgulayıcı, farklı bir bakış açısı yaratarak eleştirel düşünmeyi geliştirebiliriz. Her şeye tek taraflı değil de toplum açısından ne tür yarar sağladığına bakmak gerek.
12. Eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek dersler müfredatta yer alabilir. Öğretmenler bu yetiyi geliştirecek alıştırmalar yapabilir.
13. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerini istiyorsak, onları ezbere değil, daha çok okumaya daha çok araştırmaya yöneltmeliyiz. Bir insanın ufku okumakla açılır. Dolayısıyla, bu şekilde kendi düşünceleri oturur, düşünce tarzları gelişir, her şeyden faydalanarak farklı bir bakış açısına sahip olabilirler. Ancak böylelikle öğrenciler mantıklı eleştiriler yapabilirler.

BÖLÜM VI

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu bölümde, bulgular ve yorumların ışığında ulaşılan sonuçlara ve sonuçlar doğrultusunda geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

6.1.Sonuçlar

Bu çalışma Gazi Üniversitesi, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören toplam 50 öğrenciye uygulanmıştır. Çalışmada 3 bölümden oluşan bir görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra değerlendirilmiştir.

Cinsiyet, mezun oldukları lise türü ve sınıf düzeyleri öğrencilerin eleştirel düşüncelerini etkilememektedir.

Fransız Dili Eğitimi ABD öğrencilerinin görüşme formlarındaki cevapları arasında tutarsızlık nedeniyle, eleştirel düşünme eğilimleri konusunda kesin bir sonuca ulaşamamıştır. Belki de bu durum öğrencilerin eleştirel düşünme konusunda yeterince bilinçli olmamalarından kaynaklanmaktadır. Bu durumu değiştirmek için önce aile ortamına sonra öğretmenlere ve öğrencilere büyük sorumluluk düşmektedir. Öğretmenler öğrencilere eleştirel düşünmenin önemini ve gerekliliğini anlatmalı, öğrenciler de bu bilgiler ışığında kendilerini geliştirmek ve çağa uygun nitelikte birer birey olmaya çaba göstermelidirler.

Elde edilen veriler, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin birkaçında yetenekli olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte, öğrencilerin bazı alt becerilerinin desteklenmesi gerekmektedir (doğruyu arama ve özgüven sahibi olma).

Bu sonuçlar çerçevesinde çalışmamızın yabancı dil eğitimine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

6.2.Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıda bazı öneriler sunulmuştur:

1. Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrencilere eleştirel okuma, eleştirel dinleme ya da eleştirel yazma gibi seçmeli dersler verilebilir.
2. Öğrencilere eleştirel düşünme ile ilgili etkinlikler yaptırılabilir, projeler hazırlatılabilir.
3. Öğrencilere eleştirel düşünmenin önemi ve gerekliliği anlatılmalıdır.
4. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin gelişimi desteklenmelidir.
5. Eleştirel düşünmenin öğretiminde öğretmenin rolü çok önemlidir. Bu nedenle öğretmenlere düşünme ve eleştirel düşünme eğitimi verilmelidir.
6. Eleştirel düşünme çocuğun ailesinde başlayıp, sosyal çevresinde gelişen bir davranış olduğundan, okullarda bu özelliği kazandırmaya yönelik programlar uygulanmalıdır.
7. Ülkemizde bu konu ile ilgili yeterli çalışma bulunmamaktadır. Araştırmacılar bu konuya yönlendirilebilir. Yapılan çalışmaların ve yayınların yer aldığı ulusal bir dergi, bir kitap yayınlanabilir.

KAYNAKÇA

Akbiyık, C. (2002). *Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Akademik Başarı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Beyer, B. (1987). *Practical Strategies for the Teaching of Thinking*. Boston: Allyn and Bacan, INC.

Cüceloğlu, D. (1994). *İyi Düşün Doğru Karar Ver*. Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Daud, N.M. ve Husin, Z. (2004). *Developing Critical Thinking Skills in Computer Aided Extended Reading Classes*. British Journal of Educational Technology. Vol: 35, No: 4 Page: 477-487.

Demirel, Ö. (2002). *Öğretme Sanatı*. Pegem A Yayıncılık. Ankara.

Dirimeşe, E. (2006). *Hemşirelerin ve Öğrenci Hemşirelerin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi., D.E.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Ennis, R.H; Weir, E. (1985). *The Enis-Weir Critical Thinking Essay Test*. Midwest Publications, P.O.BOX 448, PASIFIC GROVE, CA 93950.

Ferrett, S. (1997). *Peak Performance: Success in College and Beyond*. New York: Glencoe McGraw-Hill.0

Feuerstein, M. *The Development of Critical Thinking in Teaching- Learning Among Preservice Communication Teachers*. [www.hiceducation.org/Edu-proceedingsmira %20Feverstain 2.pdf](http://www.hiceducation.org/Edu-proceedingsmira%20Feverstain%202.pdf) (01.05.2011)

Gadzella, B.M., Masten, W.G., Huang, J. (1999). "Differences Between African American And Caucasian Students On Critical Thinking And Learning Style". College Student Journal, Dec99, Vol. 33 Issue 4, p538.

İbşiroğlu, Z. (2002). *Eleştirel Düşünme Öğretilebilir mi?* İnternet: <http://www.felsefeekibi.com>. (Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2011)

İyi, S. (2003). *İnsan Olma Bilinci ve Kişi Olma Sorunu. Kaygı*. Bursa, Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi, Sayı:2, s.21–26.

Karadeniz, A. (2006). *Liselerde Eleştirel Düşünme Eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kazancı, O. (1989). *Eğitimde Eleştirici Düşünme ve Öğretimi*. İstanbul: Kazancı Kitap A.Ş.

Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik Durumlarında Karar Verme ve Problem Çözme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.

Küçükahmet, L. (1997). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Alkım Yayınları, İstanbul.

Kürüm, D. (2002). *Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Gücü*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

MEB (2005). *İlköğretim 1-5 Sınıf Programları*, Ankara.

Munzur, F. (1999). *Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Eleştirel Düşünme ve Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme (Edebiyat 1 ve 2 Örnekleri)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Norris, S.P. (1985). *Synthesis of Research on Critical Thinking*. Educational Leadership. C. 42, s.8, ss. 40–45.

Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve Öğretme*. Pegem A Yayıncılık. Ankara.

Paul, R.W. (1991). Staff Development For Critical Thinking: Lesson Plan Remodelling As The Strategy. A.L. Costa (Ed.). Developing Minds (A Resource Book For Teaching Thinking). Revised Education, c.57, s.6, ss. 326–328.

Polat, S. , Belgin Tanrıverdi, Özlem Apak. (2005). *Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Gerçekleştirilebilirlik Düzeyleri, Eğitimde Yansımalar VIII- Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*, Sabancı Kültür Sitesi, Kayseri.

Rawlinson, J. G. (1995). *Yaratıcı Düşünme ve Beyin Fırtınası* (Çev: O. Değirmenci). Rota Yayıncılık, İstanbul.

Rudinow, J. , Barry V.E. (2004). *Invitation to Critical Thinking*. Boston, Wadsworth Publishing.

Schafersman, S.(1991). *An Introduction to Critical Thinking*. İnternet: <http://www.freeinquiry.com/critical.thinking.html>(Erişim Tarihi: 20.12. 2010).

Seferoğlu, S. Sadi ve Akbıyık, Cenk. (2006). Eleştirel Düşünme Öğretimi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 30, Sayfa: 193-200).

Şahinel, Semih.(2007). *Eleştirel Düşünme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu. (1998). www.tdk.gov.tr. (Erişim Tarihi: 27 Şubat 2011).

Uysal, A.(1998). *Sosyal Bilimler Öğretim Yöntemlerinin Eleştirel Düşünme Gücünün Gelişmesindeki Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Üstündağ, T. (2001). *Yaratıcı Drama Öğretmenin Günlüğü*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.

EKLER**EK-1: Öğretmen Adaylarına Uygulanan Görüşme Formu**

**GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
FRANSIZ DİLİ EĞİTİMİ ABD
2010-2011 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI
KATILIMCININ DİKKATİNE**

Lütfen Bu Bölümü Dikkatle Okuyunuz

Bu çalışmanın amacı Fransız Dili Eğitimi ABD öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerini belirlemek ve eleştirel düşünme üzerine fikirlerini almaktır.

Görüşme formu 3 bölümden oluşmaktadır. I. Bölüm kişisel bilgiler ile ilgilidir. II. Bölümde eleştirel düşünme eğilimleri ile ilgili önermelere yer verilmiştir. III. Bölüm ise eleştirel düşünceyi geliştirmek için önerilerin, fikirlerin yazılacağı bir bölüm olarak sunulmuştur.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Elif HAS

Fransız Dili Eğitim ABD

KATILIMCININ

1) Sınıfı: 1( ) 2( ) 3( ) 4( )

2) Cinsiyeti: Kadın ( ) Erkek( )

3) Mezun Olduğu Okul Türü:

Düz Lise( )

Anadolu Lisesi ( )

Süper Lise ( )

Özel Okul ( )

Anadolu Öğretmen ( )

Teknik Lise ( )

Anadolu Teknik/Mesleki Lisesi ( )

Diğer ( )

II.BÖLÜM

	Eleştirel Düşünme Eğilimleri	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Emin Değilim	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	En iyi görüşün benim olduğuna inanırım.					
2	Kabul etmediğim fikirleri genellikle anlamaya çalışırım.					
3	Muhafız olduğum fikirlerin destekleyicilerini önemsemem.					
4	İnsanların davranışlarını etkileyen nedenleri sorgulamam.					
5	Etkili konuşmacılardan kolayca etkilenirim.					
6	Hayatımı yöneten felsefeleri sorgulamam.					
7	Mantık yanlışlığı veya sınırlaması durumunda fikrimi kolaylıkla değiştirebilirim.					
8	Soyut kavramları çözümlenmeyi ve aralarında ilişki kurmayı severim.					
9	Öğrenme benim için bir heyecan ve oyun kaynağıdır.					
10	Bazen nesnel bir gözle inançlarımın doğruluğunu ve güvenilirliğini sorgularım.					
11	Doğruluğunu sorgulamadığım bazı inançlarım vardır.					
12	Yanlış olduklarını bilsem bile, bir tartışmada söylediklerimi asla değiştirmem.					
13	Depresyonda olduğum zaman, etkili bir şekilde düşünemem.					
14	Belirli bir görüşü savunan kitaplar okurum.					
15	Bildiğim doğruların geçersiz olduğunu hissedersen, huzursuz olurum.					
16	Eleştirel düşünme önyargılarımdan kurtulmama yardım edebilir.					
17	Eleştirel düşünme hayatımda karmaşıklığa neden olabilir.					
18	Gerçek bir aydın olma fikri beni mutsuz etse bile, yine de insanları ve dünyalarını anlamak isterdim.					
19	Sorgulamayı sıkıcı bulurum.					
20	Bir konu hakkında karar vermeden önce genellikle araştırma yaparım.					

III.BÖLÜM

Sizce Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı'nda eleştirel düşünmenin desteklenmesi adına neler yapılabilir? Fikirlerinizi ve önerilerinizi yazınız....